

Trygðupolitikkur veitir vissu og Føroya eru virkin

og verjupolitikkurin skal orðast

Í einari master-ritgerð í almennari leiðslu, sum undirritaði herfyri skrivaði um "trygðar- og verjupolitikkin, ein avbjóðing í ríkisfelagsskapinum í mun til strategi og leiðslu sæð frá einum føroyskum sjónarhornið", var høvuðsniðurstøðan tann, at politiska støða Føroya í ríkisfelagsskapinum við Danmark er ein forðing fyri, at setu í talu avbjóðingar av trygðar- og verjupolitiskum slag á teimum økjum, har Danmark framvegis hevur yvirskipaðu myndugleika-ábyrgdina. Høvuðsniðurstøðan var grundgivin við hesum trimum viðurskiftum:

• Yvirvald og landøki

Trygðar- og verjupolitiska fokus hjá statinum Danmark á yvirvald og landøki í ríkisfelagsskapinum kann hótta- og samtíðs verða hótt av samleikanum og mentanini hjá samfelagnum Føroyar. Hetta fokus hjá Danmark setir avmarkingar fyri í hvønn mun danskir myndugleikar seta í talu avbjóðingar í Føroyum, sum hava við trygðar- og verjumál at gera. Mynd 2 er tikin við í greinina fyri at vísa á hvønn hátt tað er ein samanhangur millum fokus hjá samfelagnum – í hesum førinum Føroyar – á hóttað mótvegis samleikanum/mentanini og samanhangandi fokus hjá statinum – í hesum førinum Danmark – á hóttað mótvegis yvirvaldinum (suverenitetinum).

• Trygðar- og verjupolitiska mentan

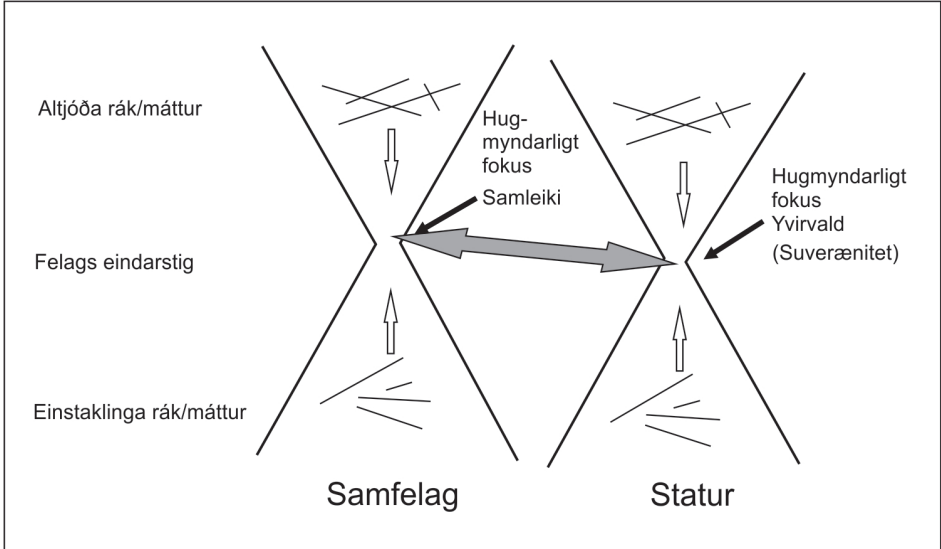
Føroyska samfelagið hevur ikki eina trygðar- og verjupolitiska mentan, sum er fokusera á at yvirлива sum ein statur. Hetta hóast tað, at Føroyar hava eina serstøðu í danska ríkinum sum eitt sjálvstýrandi fólkasamfelag við egnum málið, mentan, líviahátti og samleika.

Danmark hevur harafturímóti eina trygðar- og verjupolitiska mentan, ið byggir á eina árhundraðar langa søgu sum ein statur. Fyriskipan av trygðar- og verjupolitiskum viðurskiftum var eitt øki, ið statir upprunaliga tóku sær av út frá einum hernaðarligum sjónarhornið og fyri at verja áhugamálini hjá statinum í altjóða høpi. Hesi viðurskifti, at Føroyar ikki er ein statur, hava við sær, at føroyskir myndugleikar søguliga sæð - og í ávisum førum tann dag í dag – hava havt eina avmarkaða vitan og áhuga í trygðar- og verjupolitiskum viðurskiftum, ið kann vera ein forðing fyri at seta í talu trygðar- og verjupolitiskar avbjóðingar, ið gera seg galdandi í Føroyum í dag.

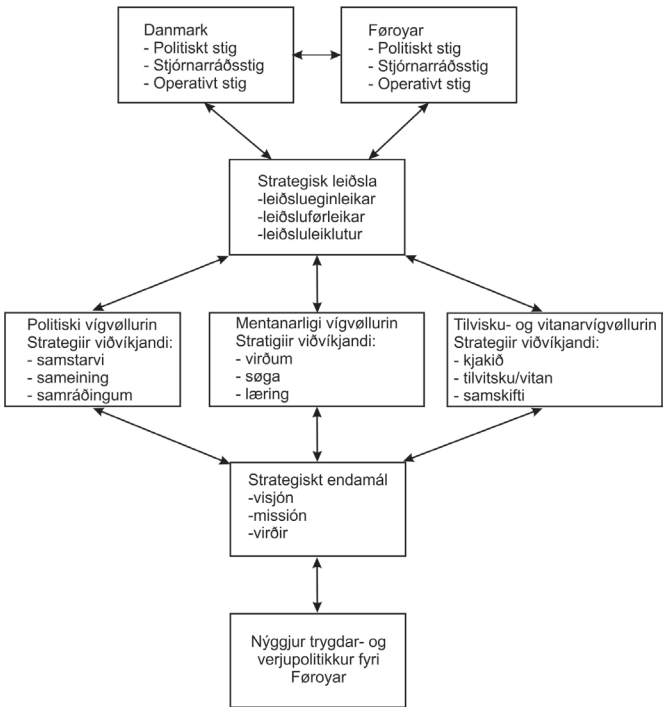
• Føroyska sjálvstýristilgongdin

Politiska sjálvstýristilgongdin í Føroyum kan halda aftur donskum myndugleikum í at seta í talu avbjóðingar, sum hava við trygðar- og verjumál at gera. Tað er ein samanhangur millum føroysku sjálvstýristilgongdina í 1946 og í 1998, sum víðfórði, at Føroyar fekk eina heimastýrslóg í 1948 við viðkaðum heimildum til sjálvstýri umframt myndugleikaábyrgd av nøkrum týðningarmiklum tilbúgvngarøkjum í árunum frá 2002 og fram til 2007.

Tað gløðir sostatt framvegis eitt yniski millum føroyingar, um Føroyar sum eitt sjálvstøðugt land, sum í stóran mun er

Mynd 1. Avbjóðingar í Føroyum av trygðar-, verju- og tilbúgvngarligum slag og handfaring av hesum avbjóðingum við útinnan av strategiskari leiðslu á ymiskum vígvøllum (Weihe Joensen, H. 2015 við íblástri frá Marcussen, M.)

Mynd 3. Strategisk leiðslutilgongd í sambandi við skipan av nýggjum trygðar- og verjupolitikki í Føroyum (Weihe Joensen, H. 2015 við íblástri frá Klausen, K.K.).

tengt at politisku søgugongdini Danmark og Føroyar ímillum. Ein nýggj sjálvstýrtilgongd kann tískil byrja, um minnilutin Føroyar í statinum Danmark fólir seg hóttað viðvíkjandi avbjóðingum av trygðar- og verjupolitiskum slag, sum snúgvá seg um føroyskan samleika og mentan. Hesi viðurskifti kunnu vera orsøkin til, at danskir myndugleikar ikki ynskja at "øsa fram hóttað mótvegis føroyska samfelagnum við óneyðugt, at seta í talu avbjóðingar av trygðar- og verjupolitiskum slag.

Mynd 2

5. Ásetan av dagsskrá við nýggjum trygðar- og verjupolitikki í Føroyum

Í somu ritgerð vísti eg eisini á, hvussu strategisk leiðsla kann útinnast í mun til omanfyri nevndu forðingar, soleiðis at tað kann vera sett ein nýggj trygðar- og verjupolitisk dagsskrá í ríkisfelagsskapinum. Mynd 3 vísir á, hvussu komið verður fram til ein nýggjan trygðar- og verjupolitikk í

Føroyum.

Mynd 3

6. Samanumtøka og niðurstøða

Greiningin vísir á, at føroyska samfelagið er fevnt av avbjóðingum uttanifrá líkasum onnur lond eru tað. Hesar avbjóðingar seta krøv til ein føroyskan trygðar- og verjupolitikk, sum má gerðast í samstarvi við danskar myndugleikar so leingi Føroyar eru í ríkisfelagsskapi við Danmark.

Greiningin grundgevur fyri, at um ikki Føroyar hava ein trygðar- og verjupolitikk, so fáa tey forum, har átrokandi trygðar- og verjumál skulu umrøðast og leggjast til rættis, ikki raðfesting. Tilbúgvngarráðið saman við tilbúgvngarætlanini Tilbúgvng Føroya eru dømi um forum, sum ikki fáa nóg høga raðfesting. Tað er sera óheppið, tí hetta ráð og henda tilbúgvngarætlan eru snúningspunktini, tá ræður um at leggja til rættis og at handfara átrokandi avbjóðingar av trygðar- og verjupolitiskum slag, sum gera seg galdandi í Føroyum.

Greiningin vísir á, at Sea Shepherd felagsskapurin er eitt dømi um eina tilíka avbjóðing, ið bert kann handfarast nøktandi í totalverjuhøpi, sum er samstarvi millum lands- og kommunalar myndugleikar, privatar veitarar og sjálvboðin. Tað vil siga, at Tilbúgvngarráðið má opna dyrnar fyri umboðum í totalverjuni – eitt samstarv, sum fevnir um bæði føroyskar og danskar myndugleikar.

Í greiningini verður mett, at avbjóðingarnar við Sea Shepherd felagsskapinum allarhelst ikki eru viðgjørdir í Tilbúgvngarráðnum orsaka av persónligum og politiskum/skipanarligum ávum. Hetta tí, at formaðurin í ráðnum nýliga er farin úr starvið og tí at tað eru forðingar av politiskum, herimillum søguligum og mentanarligum slag, inni í ríkisfelagsskapinum, sum víðføra, at serliga danskir myndugleikar ikki ynskja, at seta í talu Sea Sheperd felagsskapin sum eitt trygðar- og verjumál. Fútin er næstformaður í Tilbúgvngarráðnum, og hann kann tí til einhvørja tíð, tá formaðurin ikki er tøkur, geva ráðslimum og øðrum viðkomandi persónum fundarboð.

Greiningin staðfestir, at ein orsøk til at myndugleikarnir ikki allýsa Sea Shepherd felagsskapin, og harvið eisini ger av grindalógini sum eitt trygðar- og verjupolitiskt mál, er, at myndugleikarnir ikki hava eina vitan og áhuga í tí trygðar- og verjupolitiska samanhangi, sum alt málið um Sea Shepherd felagsskapin gongur fyri seg í. Ein onnur orsøk er politisk og lögfrøðilig, at Føroyar ongantið hevur verið ein statur, sum hevur verið noyddur til at taka trygðarpolitisk atlit viðvíkjandi tí at yvirлива sum ein statur í mun til aðrar sjálvstøðugar statir í altjóða samfelagnum. Tí hevur Føroyar heldur ikki eina trygðar- og verjupolitiska mentan, sum Danmark harafturímóti hevur bygt upp í árhundraðir sum ein sjálvstøðugur statur. Í mun til Føroyar hevur Danmark tí tryggjað sær í heimastýris- og yvirtøkulógunum, at Føroyar ikki kunnu yvirtaka trygðar- og verjumálini, tí tað er í hesum málum, at Danmark í verki útinnir sítt yvirvald yvir Føroyum.

Greiningin mælir til, at tað verður sett ein nýggj dagsskrá fyri ein trygðar- og verjupolitikk í ríkisfelagsskapinum, har útinnan av strategiskari leiðslu á ymiskum vígvøllum skal tryggjað, at ein trygðar- og verjupolitikkur verður gjørdur fyri Føroyar. Ein føroyskur trygðar- og verjupolitikkur vil millum annað veita vissu fyri, at Tilbúgvngarráðið og Tilbúgvng Føroya verða brúkt í verki.